

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. VI. Vtrum bona, seu recta Intentio possit opus malum facere bonum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

dignitas, aut crumena potior est quam Dei lex, hic è facili divina iussu contemnit, rei amatae aditu arceri non vult, ideo averfus à Deo abit, & excurrit ad illicita; hic quidem ad pecuniam, iste ad mulierculam, ille ad alias veritas voluptates.

Sed utrum in contemptoris filii delicto gravius est? num excursus & fuga è paternâ domo, an ingressus tabernæ? gravior certe videtur fuga hæc à patre, velut causa culpæ sequentis. Ita proliis in omni peccato. Averfus à Deo gravissimum malum, & malorum omnium inde provenientium origo.

In quavis
virtute
duo sunt
spectanda.

Eodem planè modo in quavis virtute duo spectanda sunt. Exemplo sit pia liberalitas in pauperes, in qua certitur, & benefica manus in egenum, & conversa mens ad Christum, cui placere vult, & cuius legi satisfacere cupit is qui sic in egenos liberalis est. Atqui hæc ad Christum conversio præ illo altero maioris est meriti, & plurimum gratiæ conciliat omni actioni. Tantum ergo facis, quantum intendis.

CAPVT VI.

*Vtrum bona, seu RECTA INTENTIO possit
opus malum, facere bonum?*

Gen. c. 15.
v. 9.

Cur Deus
columbam
solum non
vult in sa-
crificio.

DEUS Abrahamo sacrificium imperans: *Sume, inquit, mihi vaccam triennem, & capram triennem, & capram trimam; & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam.* Columbam solum non vult Deus, nisi jungatur ei turtur, ea scilicet avis quæ spectet ad cogitationem: non vulturem, non upupam, non accipitrem in hanc societatem admittit, sed turturem. Nimirum exigit Deus, ut omnibus quæ ipsi offerimus, columbam addamus, sinceram intentionem: at si quis huic columbæ jungat fetentem upupam, sacrum faciet ingratisimum. Sic turtur cum columbâ; sit opus ut minimè non malum cum intentione bonâ: alioqui columba & upupa in conjugium conveniunt inæquale. Bona intentio, & opus malum, exortum Deo sacrificium.

Hinc liquet quàm Deo non gratum munus veniat ab eo, qui aufert donandi gratiâ, qui pauperes vestit, sed pannum ac corium furatur pro his vestibus, exuviis divo Petro detractis, divo Paulo induvias præstat. Hoc aliud non est quàm columbam & upupam in idem sacrificium cogere, opus malum bonâ intentione vestire velle.

Cur bona
intentio
non potest
malum
opus red-
dere bo-
num?

Luc. c. 11.
v. 34.

Sed non immeritò quæras: Cur bona intentio non possit malum opus reddere bonum? cum tamen mala intentio possit opus bonum reddere malum? Unde tantum, quæso, roboris intentioni malæ, ut opus etiam optimum corrumpat, cum intentio bona tantarum virium non sit, ut operi malo mederi possit? opus bonum intentione malâ contaminatur, & qui sit quod opus malum intentione bonâ non emendatur? si nullus est pretii jejuniæ ex avaritiâ, cur non alicuius sit meriti plagiæ ex misericordiâ? clarissimè Christus: *Si oculus tuus, inquit, fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Videtur ergo ex æquo jure bonam intentionem præstare posse in opere malo, quod mala potest intentio in opere bono. Respondemus:

§. I.

Duo mala
robustiora
sunt uno
bono.

DEI Bernardi sensu: Duo mala robustiora sunt uno bono. Ubi non bona est intentio, etsi bonum sit opus, ibi duo sunt mala, mala scilicet intentio, & fallax error. Exempli gratiâ: Triduum ferè à potu tempero, & quàm parcissimè bibo; venturus est enim ad me potator insignis, ut huic respondere possim viribus non imparibus, jam minùs bibo, ut postea possim bibere largius. Hic duplex malum. Primum: Intentio mala, scilicet

in gratiam ebrietatis. Alterum: Error fidei qui persuadet ut credam hanc potus temperantiam Deo non displicentiam. Atque hic opus bonum est duplici malo conjunctum, intentioni & errori. Quod Bernardus eleganter: *Vt oculus, inquit, sit vere simplex, requiritur charitas in intentione, & veritas in electione.*

At verò ubi opus malum est, cum bonâ intentione, bonum unicum est intentio, cetera mala sunt omnia. Hinc fermentum istud etsi bonum, tam potens non est, ut massam malam penetret aut transmutet in meliorem. Notum illud: In asymbolis, uti sunt ignis & aqua, non facilis est transmutatio: bene opinari & malè facere, maxime sunt asymbola. Ad actionem bonam non satis est, putare illam bonam esse; necesse est etiam, absit & error, & dolus. Ad malam actionem satis est si pars ejus unica sit mala. Vulgarissimum est illud divi Dionysii: *Bonum constat ex integrâ cassi, malum verò è quovis defectu.* Quod confirmans Seneca: *Adice nunc, inquit, quod nihil honestè sit, nisi cui totus animus incumbit atque affuit, cui nullâ parte sui repugnavit.* Ad bene ambulandum, inquit Hieronymus, mediâ triâque viâ eundum est: bonum agere malâ intentione, est nimium ad dextram flectere, malè agere bonâ intentione, est nimium ad laevam declinare. Utrum fiat non multum curat diabolus, modò fiat alterutrum, modò viator abducatur à medio, cum sit ubique virtutis modus: æque peccat quod excedit, quàm quod deficit. Paulus monet: *Er non diis, (sicut blasphemamur, & sicut ajunt quidam nos dicere) satiamus mala, ut veniant bona, quorum damnatio iusta est.*

§. II.

Gregorius Nazianzenus confirmans dicta: *Qui dubitet, inquit, majoris esse artis valetudinem agro restituere, quàm adimere sano; difficultius amarissimum liquorem dulcescere, quàm dulcissimum vinum amarescere; ad hoc enim paucis guttulis opus, ad illud grande dolium vix suffecerit.* Diabolus levis est: Conclusio sequitur debiliorem patrem. Ubi intentio bona, & opus malum est, conclusio tota mala est.

Ita fucus est, & mera fraus, actionem ex se malam bono sine honestate velle, virtutem bonâ intentione sic cupere vestire, ut id Deus vult velut virtutem probet. Optime Gilbertus: *Quid cum opus bonum præceditur, inquit, & non ipsum bonum, sed aliud totum intenditur. Oculi sunt tenebrosi dicitur ex toto, an ex parte caligant? Mihi quidem magis tenebrosus ex toto videtur. Nam etsi lux deputetur in oculis operæ, nulla tamen agnoscitur in intentione. Quomodo autem intentio bona, quæ bonum non optat: aut quomodo simplex, quæ sub boni velamine seipsam occultat?*

Qui statum priorum annorum, ab anno 1618. ad 1525. annum in memoriam revocat perpenditque horribiles Romani Imperii turbas, & gravissimam tor provinciarum rebellionem, in eam fortè sententiam benignè descendit, ut persuaderi se patitur, multos rebellium honestissimo fine delusos fuisse. Quævis tunc clamor ad arma vocantium, seque mutuis adhortationibus animantium! sed quo fine, quâ intentione? Quantos audis dices: *Vt verbum Dei crescat, ut Evangelium propagetur.* Multi, non dubitem, sanctissimis se se vocibus fefellerunt, quibus hoc unum in ore Deo pugnamus, & Evangelio. Sed, o boni, si quidem Deo pugnamus, & Evangelio, cur in legitimam magistratum insurgitis? cur indictâ causâ, in hos & illos tam sævè animadvertitis? Hoc contra Deum, contra Dei verbum est, hoc vetat Evangelium. Verbum Dei non gaudet seditionibus, non tumultibus, non rebellionibus. Neque mali quid parandum, ut inde aliquid boni eveniat. Ergo speciosissimos titulos omittite, bonâ, ut putatis, intentione opus pessimum nunquam satis velabit. Malè junguntur finis bonus, & medium malum: upupa & columba ingraturum Deo sacrificium; mala vi autem uni quod

De recta intentione Lib. I. Cap. VI.

451

des alteri, vetitum est. Operi malo bona intentio veram honestatem nunquam inducit.

§. III.

Pari modo, an non & illi qui Apostolos jugulabant, intentione optimâ factum purgabant? Christus clarissimo varigino pramonens: *Venit hora, inquit, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se prestare Deo.* Nimirum ideo necabantur Apostoli, ne religio novaretur, ne peregrina sacra introducerentur in provincias; ita gravissimum crimen honestissimo nomine praecebebant: vix enim ullum injustitiae genus, quod honestatis mantelo velari non possit. Clarissimè hoc videre est in Saule rege Hebraeo. Jurasset quis à Samuele propheta magis impetu quam ratione regem objugatum esse. Saulem providè & bono animo egisse. Res ita habuit. Praeceptum est Sauli regi: *Vade & interfice peccatores Amalec, & demolire universa ejus.* Volebat Deus homines & pecudes mixtim ad interfectionem deleri. At, pepercit Saul & populus, Agag, & optimis gregibus ovium, & armentorum, & vestibus, & arietibus, & universis quae pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea, quidquid verò vile fuit & reprobum, hoc demoliti sunt. Adest ergo Samuel, & dicit: *Quae inquit, est haec vox gregum quae resonat in auribus meis, & armentorum quam ego audio?* Cui Saul: *De Amalec adduxerunt ea, inquit, pepercit enim populus melioribus ovibus & armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo, reliqua verò occidimus.* Quid hic obsecro mali? an non optima intentio, ut immolarentur ea Domino Deo tuo? An non hoc prudenter est agere, melioribus parcere in usum sacrificii, ceterorum vilissima quaeque destrueret?

At verò Samuel aliâ lance hoc factum trutinans: *Quare, inquit, non audisti vocem Domini, sed versus ad praedam es, & scisti malum in oculis Domini? Imo audisti vocem Domini, ait Saul, & ambulavi in viâ per quam misit me Dominus.* Cui Samuel: *Nenquid vult Dominus holocausta & victimas, & non potius ut obedatur voci Domini? Timuisti populum? at Deum magis debuisses. Oblivisti ea Domino? at melior est obedientia quam victimae. Putasti Dei iussa mitius interpretanda? At quasi peccatum ariolandi est repugnare. Arbitratus es Deum id non tam rigidè imperare? At quasi scelus idololatriæ est nolle acquiescere. Summa summorum haec est, stultè egisti, mi Saul: Inobedientia intentione bonâ defendi nequit: corium sublegere & calceos egenis dividere, elemosyna patibulo digna est.*

Ejundem generis est & hoc: Juber herus accersiri ad se servum, qui tunc crapula plenus, nec pedibus valet consistere. Huic excusando servorum alter: *Here, inquit, malè habet. Hic honestè, ut putat, mentitur.* Num hoc licitum? nequaquam. Mendacium veritatis hostis est, vitium est, et si palliolum bonae intentionis ei injicias. Verum quidem est, quod Bernardus monet, intentio bona dictum factumque non aded bonum excusat, si non à toto, saltem à tanto; ut minor culpa sit in eo, qui bonum diligit, & malum nescius agit. Ita minus peccat, qui alterius honori servando aliquid fingit, sed tamen peccat. Omne mendacium est peccatum, nec bonâ intentione penitus depurari potest.

§. IV.

Quanti angustis premebatur castissima Susanna, à subfessoribus vetulis deprehensa in horto sola? famae vitaeque amissio vertebatur ob oculos, neque tamen ut famam & vitam non perderet, committere potuit adulterium, & rectam ad Deum intentionem amittere.

Eodem modo quaerit quis relaxationem animi. Rem quaerit hic non illicitam; bona intentio: sed si duos in mutuum jurgium & pugnam committat, factum malum bonâ intentione non defendet. Idem facit, qui festas alit ut licitam venationem instituat, sed hoc cum

damno vicini, & plurium aliorum, quorum segetes conculat, & agros vastat: bona hic quidem intentio, sed actio mala nunquam excusabilis, perinde ut furtivum corium, & ex eo calcei pro stipe dati.

Difertè hæc omnia confirmans Augustinus: *Interest* Tom. 4 lib. plurimum, inquit, quâ causa, quo fine, quâ intentione quid fiat. Sed ea quae constat esse peccata, nullo bona causae obtentu, nullo quasi bono fine, nulla velut bonâ intentione facienda sunt. Et ut opera ex se mala, ab aliis neque bonis ex se, neque malis distinguat, subiicit: *Ea quippe opera hominum, sicut causas habuerint bonas seu malas, nunc sunt bona nunc mala, quae non sunt per seipsa peccata.* Cum verò jam opera ipsa peccata sunt, sicut furta, stupra, blasphemiae, vel cetera talia, quis est qui dicat causas bonas esse faciendas, ut vel peccata non sint, vel quod est absurdum, iusta peccata sint? Quis est qui dicat, ut habeamus quod demus pauperibus, faciamus furta divitibus, aut testimonio falsa vendamus, maxime si non inde innocentes leduntur, sed nocentes potius damnaturis iudiciis eruantur? duo enim bona sunt hujus venditione mendacii, ut & pecunia sumatur unde inops alatur, & iudex fallatur, ne homo puniatur. Testamenta etiam si possumus, cur non vera supprimimus & falsa supponimus: ut hereditates vel legata non habeant indigni, qui nihil ex eis operantur boni, sed hi potius à quibus esurientes pascuntur, nudi vestiuntur, peregrini suscipiuntur, captivi redimuntur, ecclesiae construntur? Cur non fiant illa mala propter haec bona, si propter haec bona nec illa sunt mala? Quis ista dicat, nisi qui res humanas, omnesque conatur mores legesque subvertere?

Ergo Augustini sensu, nihil mali faciendum est, etsi multiplex inde speretur seculorum bonum. Sed ipse Augustinus sibi obiciens: *Dicit aliquis, inquit, ergo aquandus est fur qui quilibet, ei furi qui misericordia voluntate furatur. Quis hoc dixerit? sed horum duorum non ideo est quisquam bonus, quia peior est unus. Peior est enim qui concupiscendo, quam qui miserando furatur: sed si furtum omne peccatum est, ab omni furto abstinentium est.* Eodem prorsus modo cum Augustino dicere licebit: Si mendacium omne delictum est, ab omni mendacio refugendum est, seu mendacium honoris seu officii, seu commiserationis sit. Nam, eodem Augustino teste, si haec peccatis aperimus viam, ut committamus minora, ne alii majora committant, lato limite, imò nullo, sed convulsis & remotis omnibus terminis, infinito spatio cuncta intrabunt atque regnabunt vitia. Hoc sapere, quid est aliud nisi desipere, vel potius insanire?

§. V.

Quam ergo parentes sibi suisque liberis malè consulunt, dum in omne genus lucri inhiant, ne prolem minus opulentam relinquunt. Bonus finis, liberorum facultates augere, sed actio mala, pauperum reculas diripere, publica valerudinaria spoliare, varium usurae genus exercere, omne lucrum venari.

Anno nongentesimo quadragésimo nono, Taxis Rex Uniprandi Ungarorum ingenti exercitu Italiam invasit. Berengarius rex Italiam terram liberare, & hostem repellere cogitabat: bonus finis, optima intentio, modò bonum etiam modum huic rei adhibuisset. Rationem cerè inuit non bonam: templa & egenorum domos adeò exhauisit, ut immensum thesaurum undequaque corraserit, è quo Ungaris decem modios nummorum facile potuit admetiri. Quidquid remanebat, sibi retinebat, factus vel ab hoste ditior.

Sic etiam, cum quis sanari cupit, & à morbo revalescere, finis optimus: sed mittit ad fatiloquos & vaticinatores, & divinos & hariolos, ad conjectores & magos, hoc jam pessimè agit, nec peccatum purgabit honesto fine. Sic ambigit officium, munus, dignitatem, cupit emergere, finis in se non malus: si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat: at si hoc satagat ne pauperior, et si aptior praeveniat, si monetam & munera

pp 4

spargat,

spargat, si post plurima data, plura promittat, & ita per argenteos gradus in sublime ascendat, aut si etiam alium loco moveat, ut ipse in eum succedat, actus sunt pessimi, tamen illud quod cupit malum non sit.

Sic alius quis causæ judiciariæ finem appetit, rem certe bonam appetit, sed quia his atque illis manus argento oblinat, & donis in suam partem trahit, ideo bonum finem pessimā liberalitate corrumpit & destruit. Non sunt facienda mala, ut eveniant bona: in copula ingredi, licet mihi, sed non per fenestras.

Sic omnes actiones quæ Christianā prudentiā carent, verā virtutis honestatem nunquam induent, etsi optimā intentione fiant. Sine prudentiā nullus actus bonus:

Matt. 10.
v. 16.

Ad Rom.
8. 10. v. 2.

Estote prout serpentes. Nec excusat dicere: Putavi sic agendum, non putavi secuturum hoc damnum, putavi hunc hominem castigandum. Erat omnino, ut dicitis, castigandus, sed non infamandus, non tam insolenter tractandus. Multi emulationem Dei habent, sed non secundum scientiam. Judæi eo ardore ferebantur in legem Moisaicam, ut ubicunque possent, honorem Christi extinctum vellent: en sub magno zelo legis, odium latebat Legislatoris. Hæresiarum, & horum asseclæ habuerunt zelum Ecclesiæ in pristinum nitorem reformandæ; bonus erat hic finis, bona intentio. At verò in omni ordinis & status homines maledicta congerere, magistratum contumelias lacerare, minuire majestatem, odio infamabili in Pontificem pugnare, plebem in proceres armare, concitare bella, alia ex aliis mala proleminare, non erat hoc aliud facere quam quod fecit Thracius rusticus, qui cum vicinum putantem vites oleasque vidisset, ipse à stirpe omnes incidit: Ita illi. Neque excusari poterunt hæc talia, vel millies ingerendo: Putavi omnia melius cessura, non putavi tantum damni secuturum.

Frigidissimum hoc, *Non putavi*, virtutis patrocinium suscipere non potest. Turpissimam, aiebat Fabius Imperatori exultationem esse; *Non putavi*: ego turpissimam censo homini Christiano, cujus est talem imprudentiam omnem cavere.

Quod si bona intentio malam actionem nequeat in solidum corrigere, quid erit intentioni malæ malum opus addere? si bonis malè uti malum est, malis malè uti pessimum erit. Laudatur celestis sponsa à genarum pulchritudine: *Pulchra sunt genæ tuæ. Nemo pulcher*, Bernardi estimatione, cui altera gena nimium tumet, aut cetera similis est, utraque necesse est amabili colore vivat: *stude, inquit, ambire speciosas habere has genas tuæ intentionis*. Nam satis non est intentionem esse bonam, sed & actio insuper bona requiritur, aut quæ saltem mala non sit. Huc nobis collineandum, ut omnia fiant à nobis intentione quam sincerissimā, nec decipi amemus tam speciosis nominibus. Tamen bona intentionis sum; ejus rei rationes mihi sunt & causæ; istud aut illud, hoc illove inductu facio. Quæro non fallamus nos ipsos; actionibus nostris honestatem verbis non conciliabimus: parum bonus est, qui ore tantum est bonus. Et verendum certe, ne sæpenuero præter blandam nobisque illudentem assentationem, nihil virtutis sit. Nimis quam frequenter judicium affectus interpellat. Et quoties vel consuetudine, vel impetu non bono in hoc aut illud ferimur, nihilominus vanè jactamus illud: *Ad Dei gloriam*. Scrutare, quæso te ipsum, mi Christiane, verène Dei gloria ad hoc te impulit: an non aliunde id voluisti? an non consuetudo aut tuus te affectus huc duxerunt? Et qui sit te ad mensam, ad ambulationes, ad animi relaxationes sic properare, imò & currere; ad ea verò quæ tui muneris, quæ virtutis sunt, vix ire, imò & serpere: sicine omnia pari passu ad Dei gloriam aggredieris? Crede mihi, hæc tales loquendi formulæ sæpe meri sunt prætextus, quibus malè facta Deo nunquam purgabimus. Repeto quod dixi: Deus columbæ vult jungi turturem, non upupam.

Cant. 4. 7.
vers. 10.
Serm. 40. in
Cant. post
med.

Experientia docet aquam ex alto defluentem, quamvis multis ambagibus cursum suum exerceat, tandem tamen ad primæ originis altitudinem ascendere, & cum ortu suo æquari. Idem pæne observare est in humanis actionibus, quæ omnes ab intentione dimanant: hæc illarum scaturigo & fons est: nam cum ratione nemo agit qui sine intentione, quod jam altior est intentio, hoc & actio. Enimvero actiones nostræ quandoque in imam voraginem se demittunt, decurruntque in profundum vallem, & velut seipsas amittunt.

Quot hodieque sunt homines religiosi, qui delicate nutriti, vestibus non nili pretiosis, mensæ non nili lautæ, actionibus solum honorificis assueti, scopas antea tractare, pavimentum verrere, ollulam vel unicam tergere, grandissimum duxissent piaculum. At cum religiosam vitam amplexi sunt, illa omnia & longè abjectiora promptissimè facere, honori ducunt & voluptati. Ita sanctus Joannes Damascenus, regius ante præfectus aula, post pannosus monachus, etiam latrinas purgare deprehensus est à magno viro. En, in quam profundam altitudinem hac aqua sese præcipitat? Verum, sicut torrens ex edito delapsus, ad suum fontem recurrit, sic & actiones istæ licet vilissimæ, quia originem habent altissimam, quia propter Deum suscipiuntur (ex hac enim intentione promanant) ideo suam originem repetunt, redeuntque ad primum fontem: à Deo à quo sumptum exordium, etiam finem capiunt & premium. Tanti refert actionibus etiam abjectissimis ad maximam nobilitatem extollendis, altissimam habere intentionem, ipsum Deum. Atque de hac locuti sumus hætenus. Superest certos in eā gradus, & quidem tres ostendere; iupremum horum omniumque cellissimum ascendere, difficile non erit volenti. Hos gradus nunc ordine assigno.

§. I.

Primus est: In omnibus rebus unicum Dei honorem sic attendere, ut omnis affectus ad caduca hæc juguletur, id solum spectando, quid placeat Deo. Quod sicut in calce, itinere longo fatigatus domum redit, omne vestium onus defluere finit, pileum deponit, pallium excutit, thoracem aperit, collare & cingulum solvit, soleas destrinxit: ita captandæ auræ se exponit. Pari modo cujus animus Deo æstuat, is facile affectum exuit, quem ad hæc fluxa prius gerebat. Bernardus de domo interiore: *Quomodo enim, inquit, perfecte diligis, aut diligaris, si in summorum desiderio ad superna non raperis? Collige teipsum ad temetipsum, & in solo divinitatis desiderio requiesce*. Atque hic dictum Augustini verissimum: *Minus te amat, Domine, qui tecum aliquid amat*.

Esther illa imperatrix potentissima, quæ Assuerum potentem viginti septem provinciis imperantem suæ potestatis habuit, quæ omni voluptatum genere (modo voluisset) affluere potuit, nihilominus tamen: *Tu sis Domine, inquit, quod nunquam letata sis ancilla tua, ex quo huc translata sum, usque in præsentem diem, nisi in te Domine Deus Abraham*. Atque hic primus est puræ intentionis gradus, rerum conditarum oblitio.

§. II.

Secundus est, Oblivio sui ipsius. Hæc docet quæ ratio: ne quis possit suimet non meminisse, & solum inter voluptates numerare in sola Dei voluntate acquiescere: sicut etiam beatis in celo summis voluptati est, videre Dei voluntatem per universum Orbem perque ipsos interos